

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geološki odsjek
Mineraloško-petrografski zavod

TINJCI I KLORITI

Mikroskopska istraživanja minerala i stijena

TINJCI

- $2/m$
- pseudoheksagonskog habitusa, kombinacija (110) i (010), najčešće pločastog habitusa

muskovit $\text{KAl}_2(\text{AlSi}_3\text{O}_{10})(\text{OH})_2$

flogopit $\text{KMg}_3(\text{AlSi}_3\text{O}_{10})(\text{OH})_2$

biotit $\text{K}(\text{Mg,Fe})_3(\text{AlSi}_3\text{O}_{10})(\text{OH})_2$

Postoje:

- 1. Dioktaedrijski tinjci** - bezbojni (npr. muskovit)
  - 2. Trioktaedrijski tinjci** – (magnezijsko-željezoviti tinjci) - tamnosmeđe do tamnozeleno obojeni (npr. biotit)
- izvrsna kalavost po {001} kod svih tinjaca → listićavi agregati

MIKROSKOPSKA SVOJSTVA

- presjeci paralelni s (001) mogu pokazivati pseudoheksagonske konture; presjeci okomiti na (001) su izduženi pravokutnici s izraženim pukotinama kalavosti (paralelne s (001))
- indeksi loma umjereno visoki
- dvolom visok kod svih tinjaca
- dioktaedrijski (kalijski) tinjci bezbojni
- magnezijско-željezoviti tinjci su obojeni → u presjeku paralelno s osi c pokazuju intenzivan pleokroizam

- maksimalna apsorpcija je paralelno s pukotinama kalavosti
- presjeci paralelni s (001) ne pokazuju pleokroizam
- potamne paralelno ili gotovo paralelno s pukotinama kalavosti

Muskovit $\text{KAl}_2[\text{AlSi}_3\text{O}_{10}](\text{OH})_2$

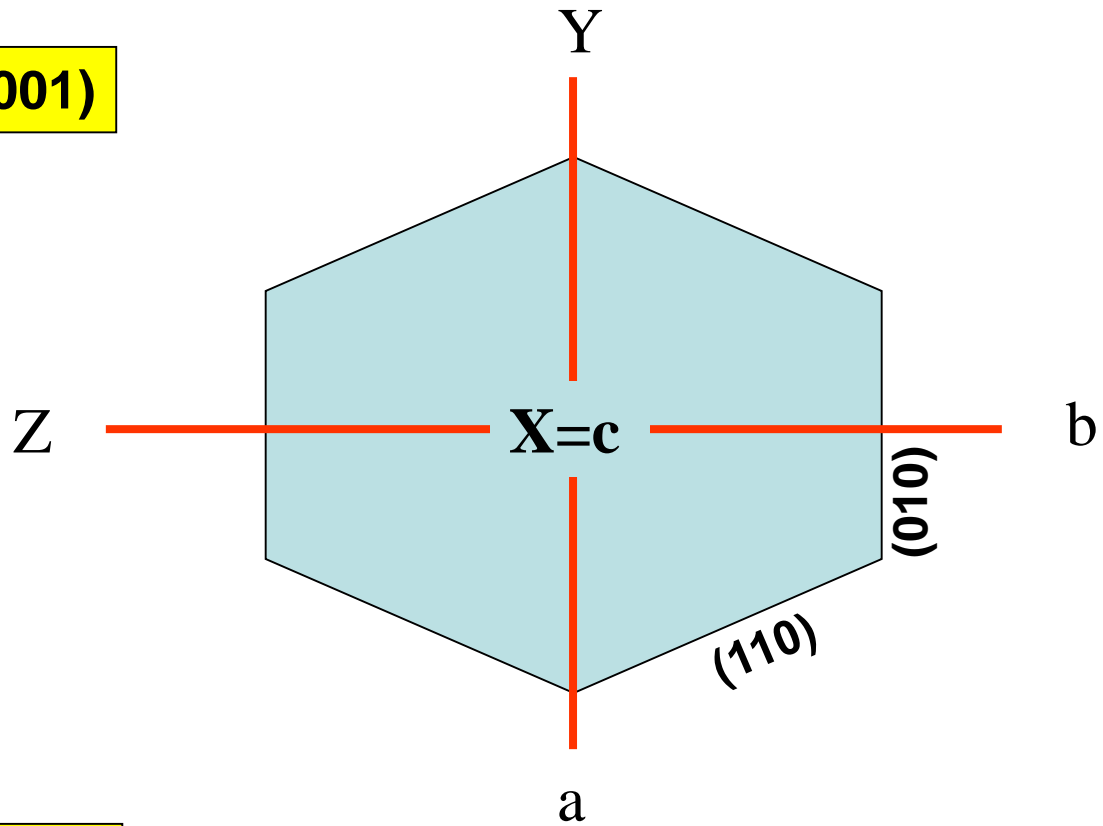
- bezbojan
- presjeci paralelni s (001) najčešće nepravilni listići, rijetko se vide idiomorfni šesterostrani presjeci
- presjeci okomiti (001) pravokutnici s pukotinama kalavosti (paralelne s (001))
- umjereno pozitivan reljef

$$n_x=1,556-1,570 \quad n_y=1,587-1,607 \quad n_z=1,593-1,611$$

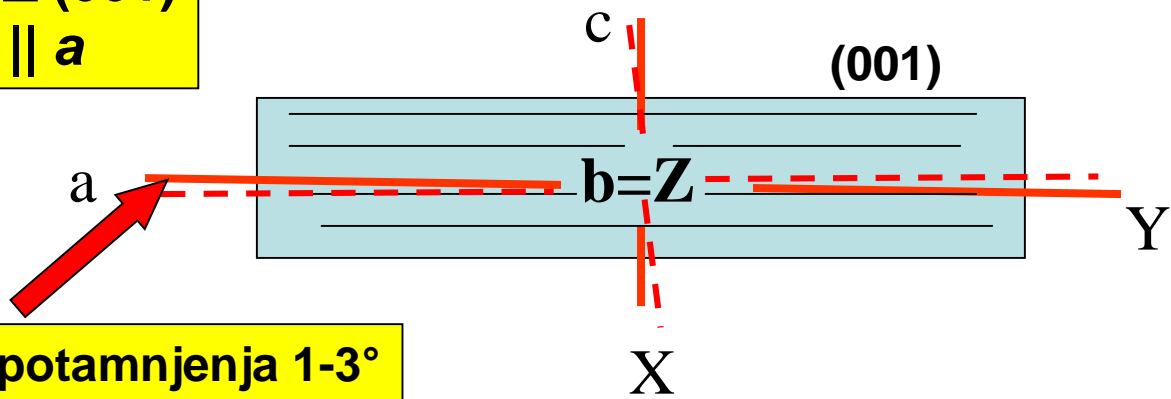
- veliki maksimalan dvolom ($n_z-n_x=0,037-0,041$)
→ interferira u živim bojama II reda (u presjecima okomito na (001))

- u presjeku paralelnom s (001) parcijani dvolom je nizak
- interferira u sivoj boji 1. reda
- ravnina optičkih osi i vibracijski smjer Z su okomiti na (010)
  - vibracijski smjer X izlazi gotovo okomito na (001)
  - potamni paralelno prema pukotinama kalavosti u presjeku paralelnom s b
  - u presjeku paralelnom s a potamni gotovo paralelno ($\gamma:a = 1-3^\circ$) prema pukotinama kalavosti

presjek $\parallel (001)$

presjek $\perp (001)$
 $\parallel a$

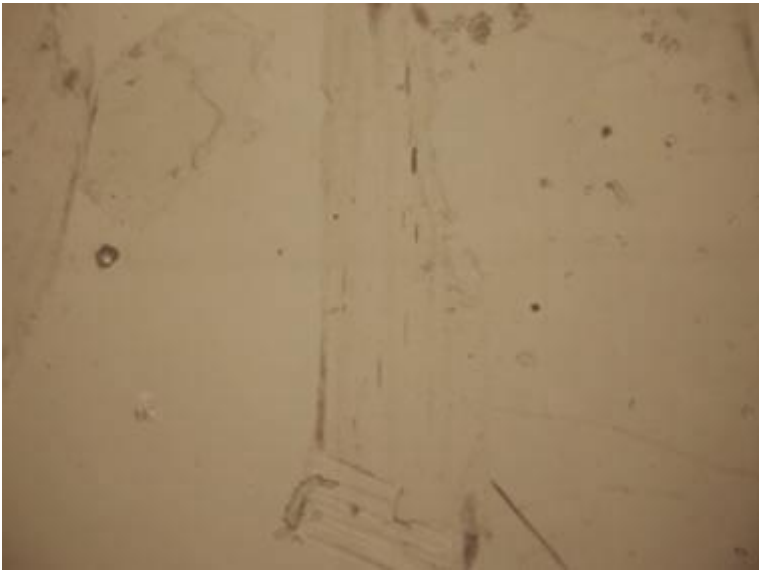

kut kosog potamnjenja 1-3°

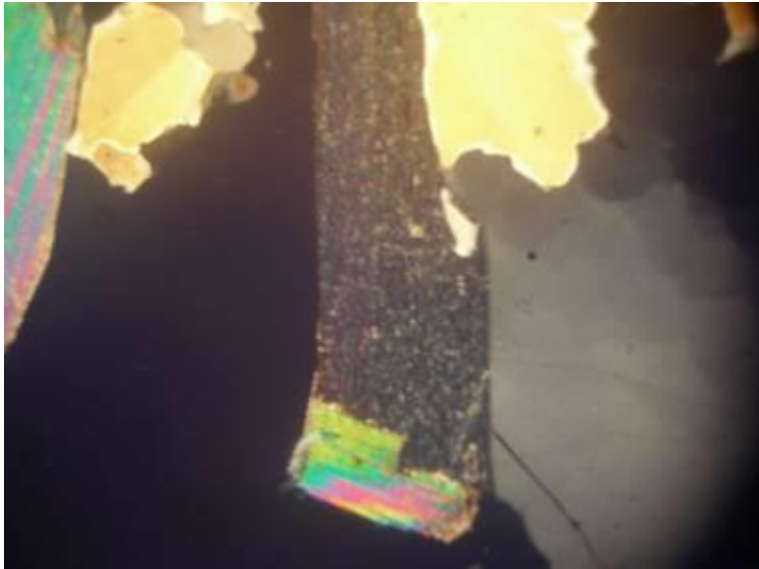

- optički negativan, $-2V = 30-45^\circ$
- optički karakter izduženja smjerom pukotina kalavosti je pozitivan

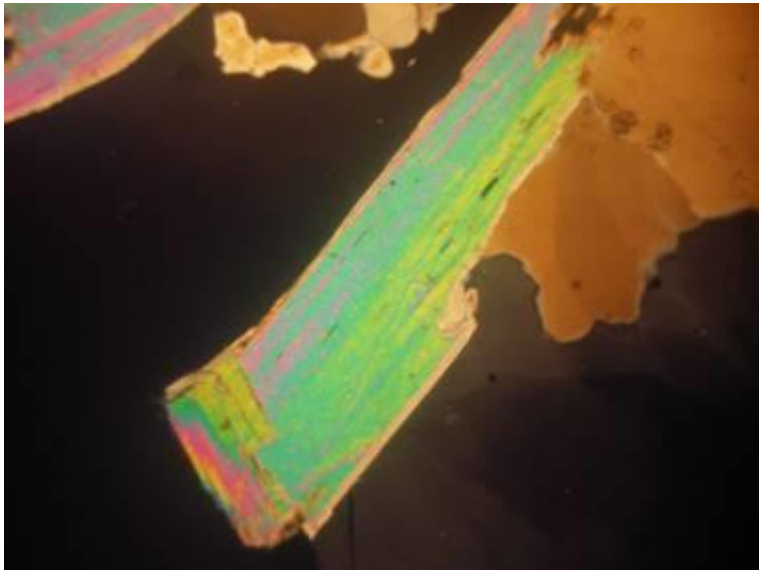
bez analizatora

s analizatorom

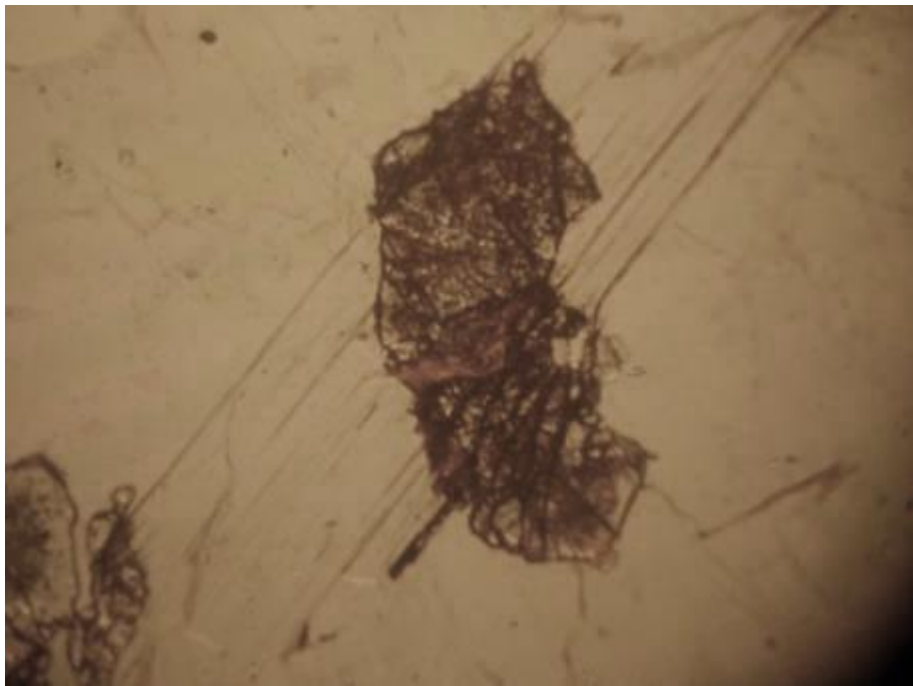

paralelno potamnjenje

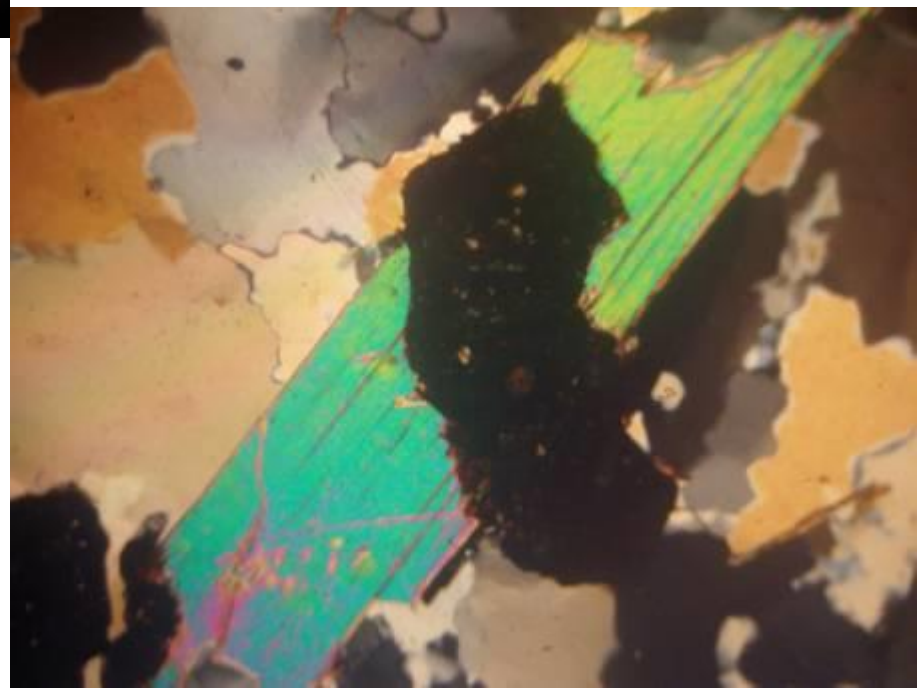
interferencijska boja

bez analizatora

interferencijska boja

Izmjene:

- rezistentan, izmjenjuje se u illit

Pojavljivanje:

- metamorfne stijene (filit, tinčev škriljavac, gnajs)
- u granitima (primaran i sekundaran)
- u sedimentima (arkoze)
- sericit: sitnolističavi tinjac vrlo sličan muskovitu, nastaje hidrotermalnom izmjenom mnogih minerala

Biotit $K(\text{Mg,Fe})_3[\text{AlSi}_3\text{O}_{10}](\text{OH})_2$

MIKROSKOPSKA SVOJSTVA

- smeđ, žutosmeđ, crvenkastosmeđ, rjeđe tamnozelen
- intenzivnog pleokroizma
- maksimalna apsorpcija kada su pukotine kalavosti paralelene s polarizacijskom ravninom polarizatora

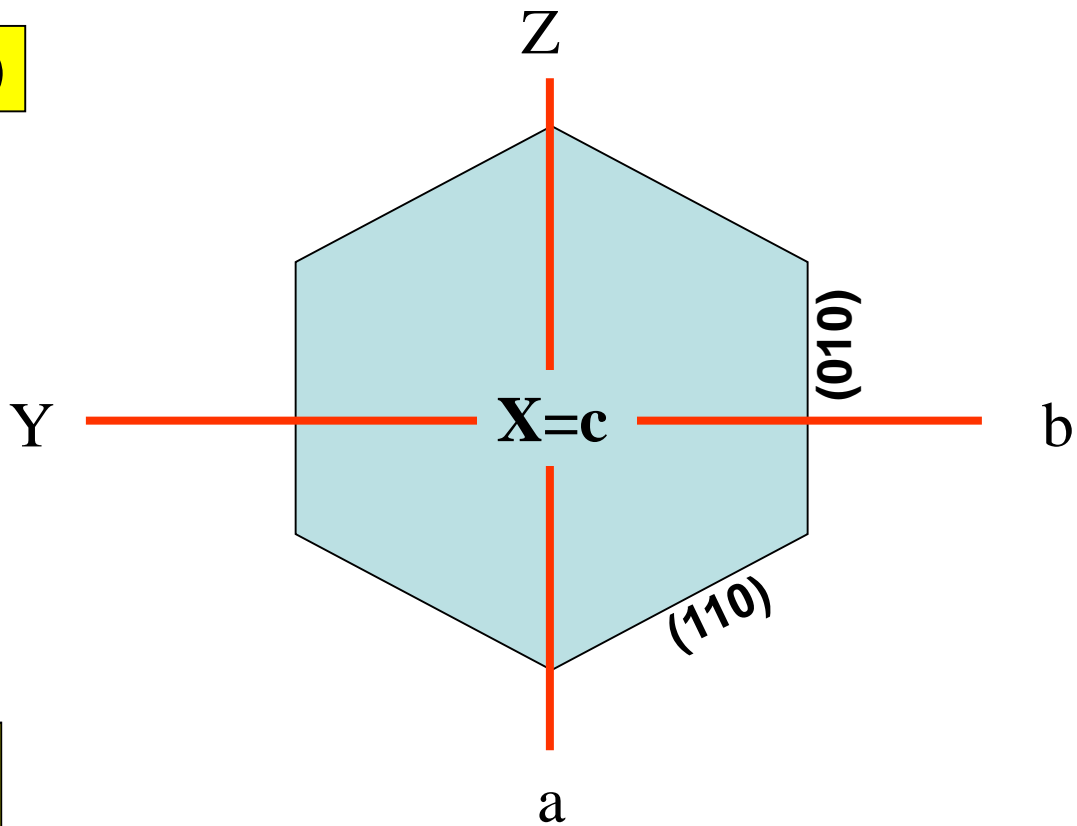
X=žut, Y=crveno do tamnosmeđ, Z=crvenosmeđ, tamnosmeđ do neproziran

- indeksi loma mali do umjereno veliki:

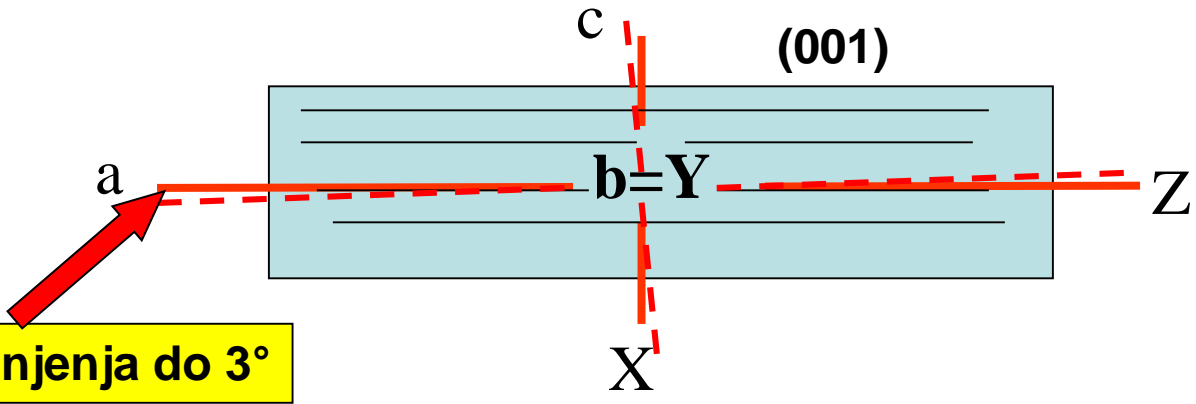
$$n_x=1,541-1,579 \quad n_y=1,574-1,638 \quad n_z=1,574-1,638$$

- maksimalni dvolom velik, $n_z-n_x=0,033-0,059$
- interferencijske boje prekrivene vlastitom bojom
- u presjeku paralelno s (001), dvolom je jednak nuli ($Y=Z$), a nema ni pleokroizma
- ravnina optičkih osi paralelna s (010)
- potamni paralelno ili gotovo paralelno (kut kosog potamnjenja max. do 3°)
- optički negativan, $-2V=0-25^\circ$
- optički karakter izduženja paralelno s pukotinama kalavosti je paralelan

presjek $\parallel (001)$

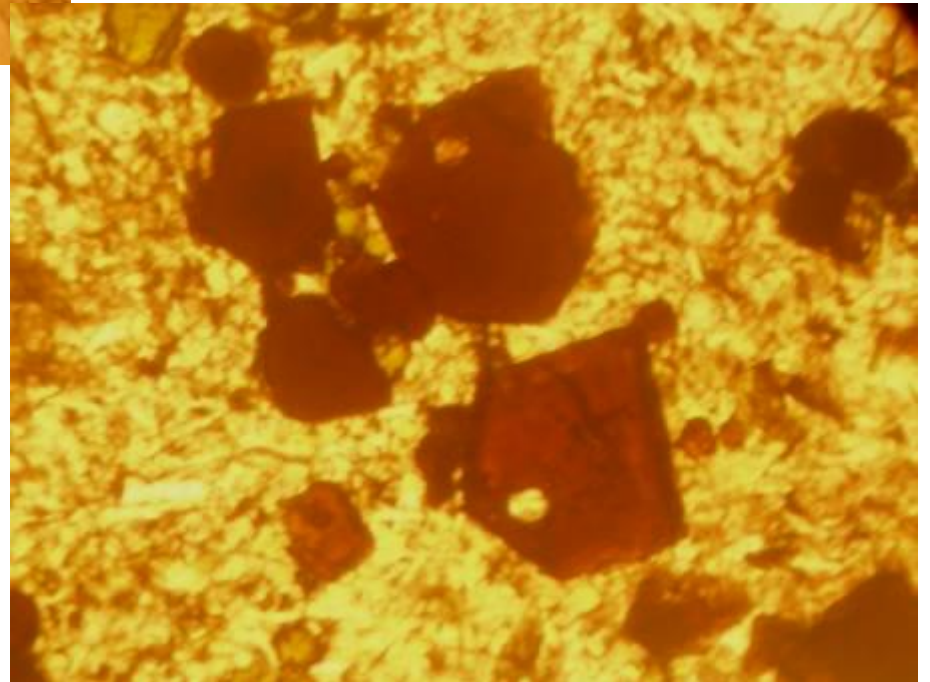
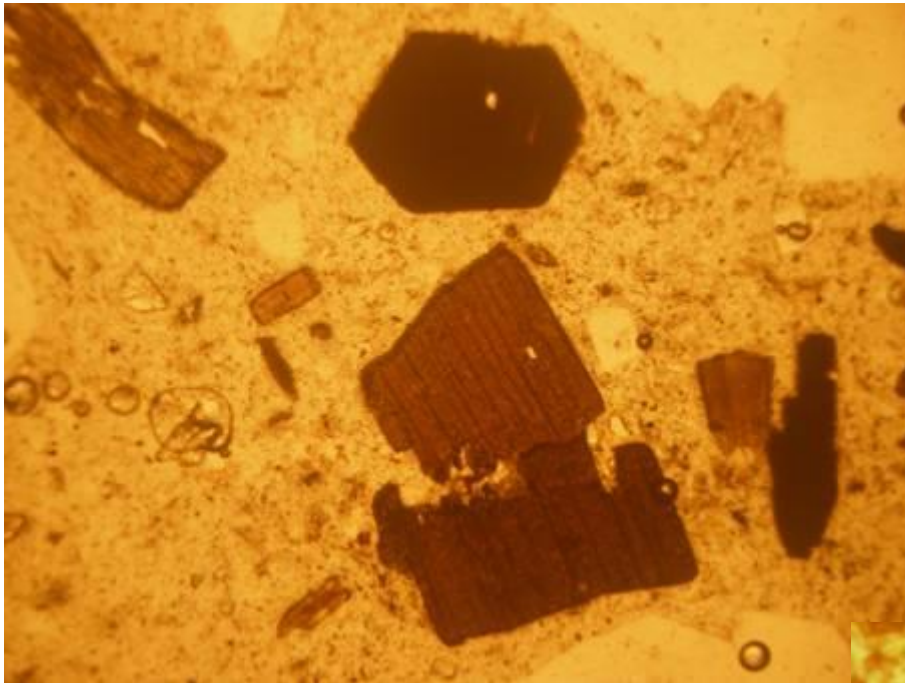

presjek $\perp (001)$
 $\parallel a$

kut kosog potamnjenja do 3°

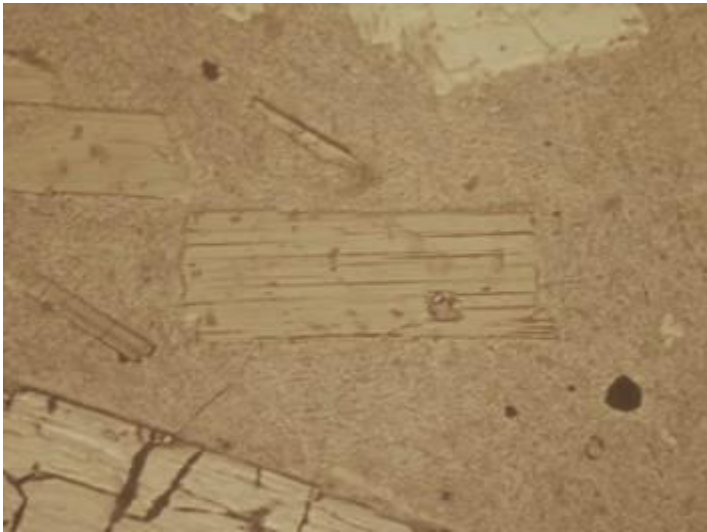
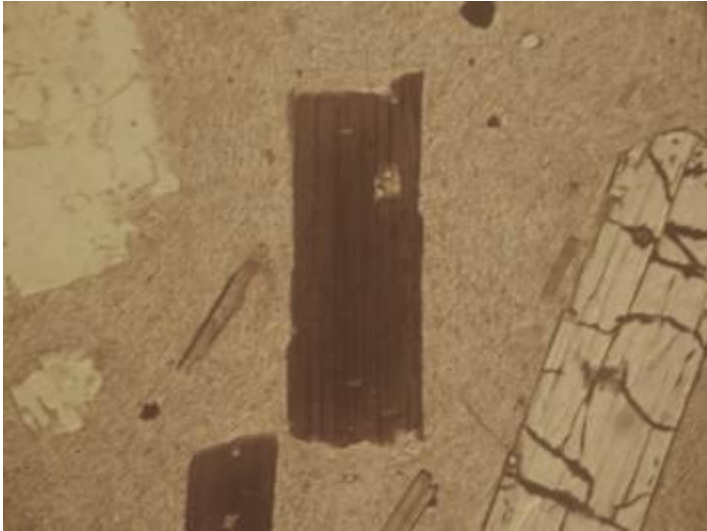
**RAZLIČITI PRESJECI
biotita**

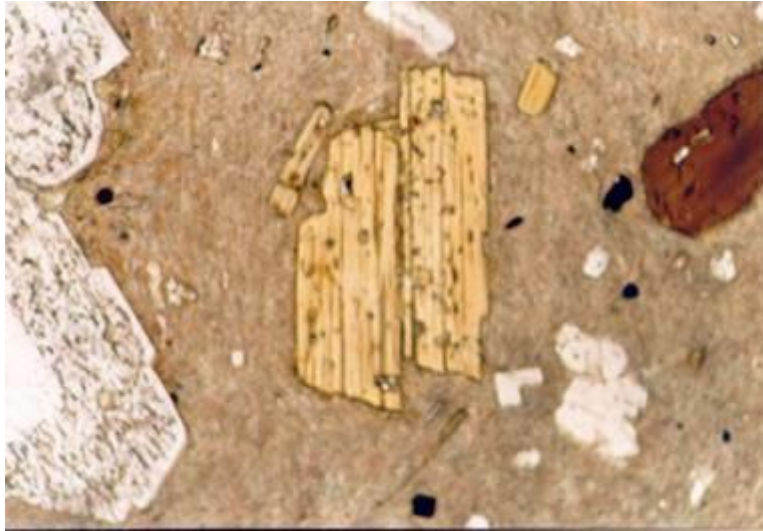

PLEOKROIZAM

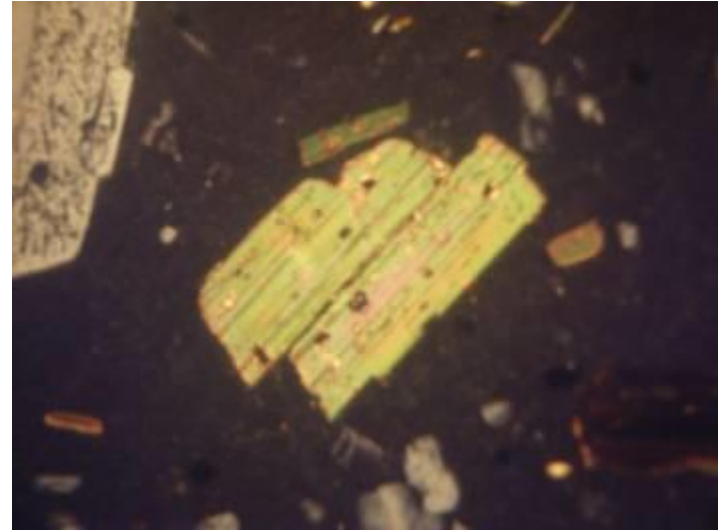
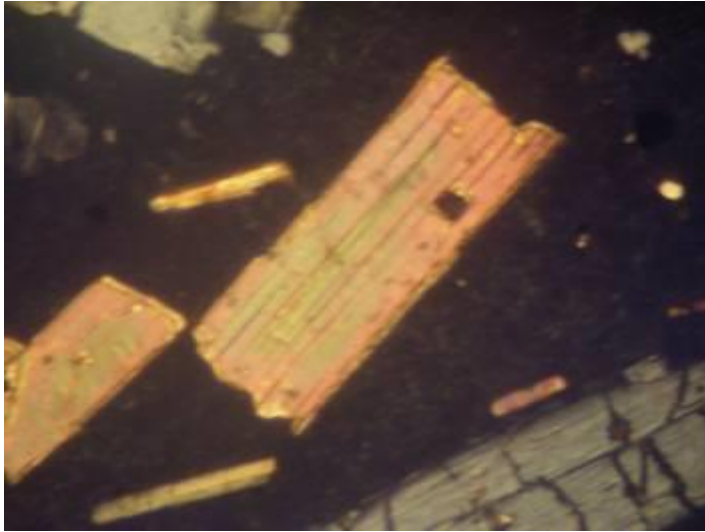
1.

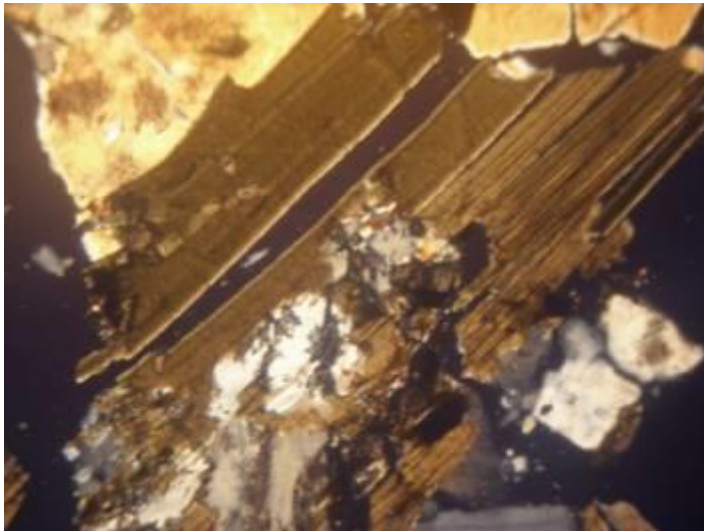
2.

INTERFERENCIJSKE BOJE

tanji presjeci – opažaju se žive boje 2-3. reda djelomično prekrivene vlastitom bojom

u presjecima standardne debljine interferencijske boje su najčešće prekrivene vlastitom bojom

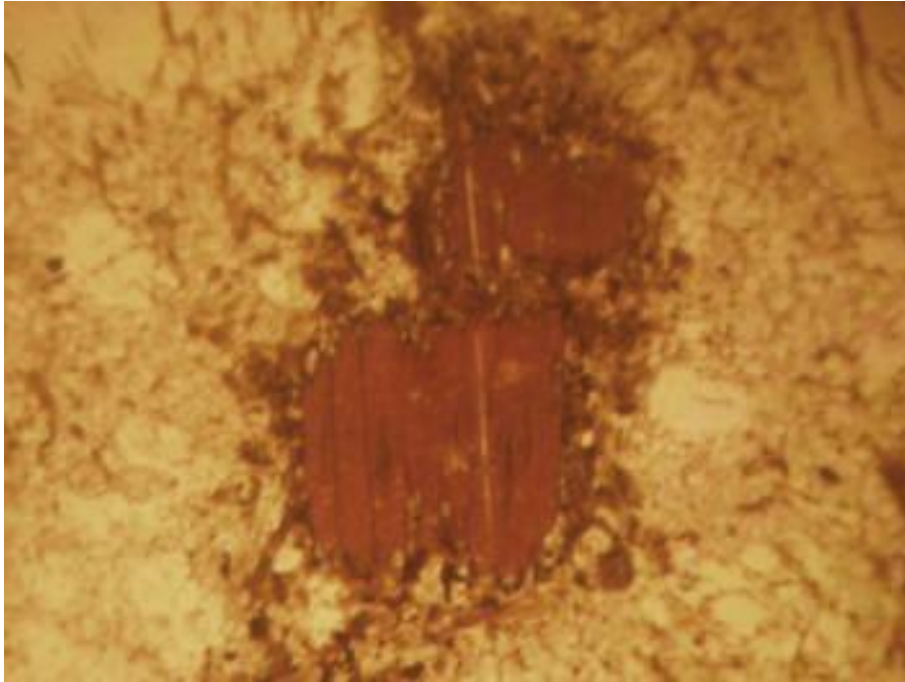
Izmjene:

- alterira u klorit (+rutil (sagenit))
- u obalnoj zoni u redukcijskim uvjetima prelazi u zeleni glaukonit
- atmosferskim trošenjem nastaje vermikulit
- magmatskom korozijom stvara se **opacitni rub** (magnetit, hornblenda, augit)

Pojavljivanje:

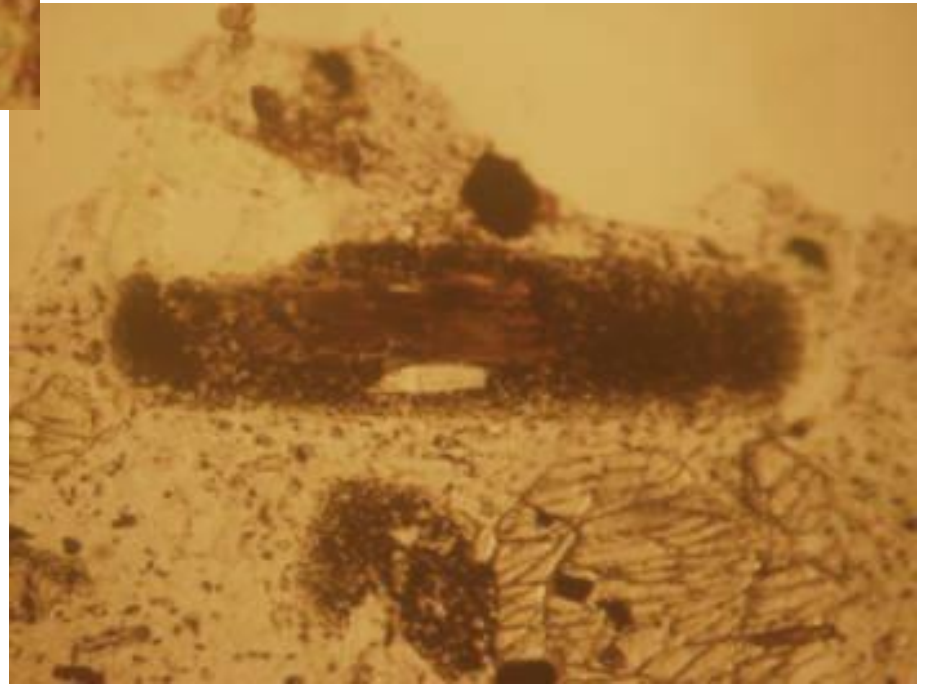
- u kiselim i neutralnim efuzivima
- u metamorfitima (gnajs, tinjčevi škriljavac)

OPACITIZACIJA

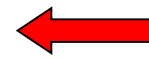
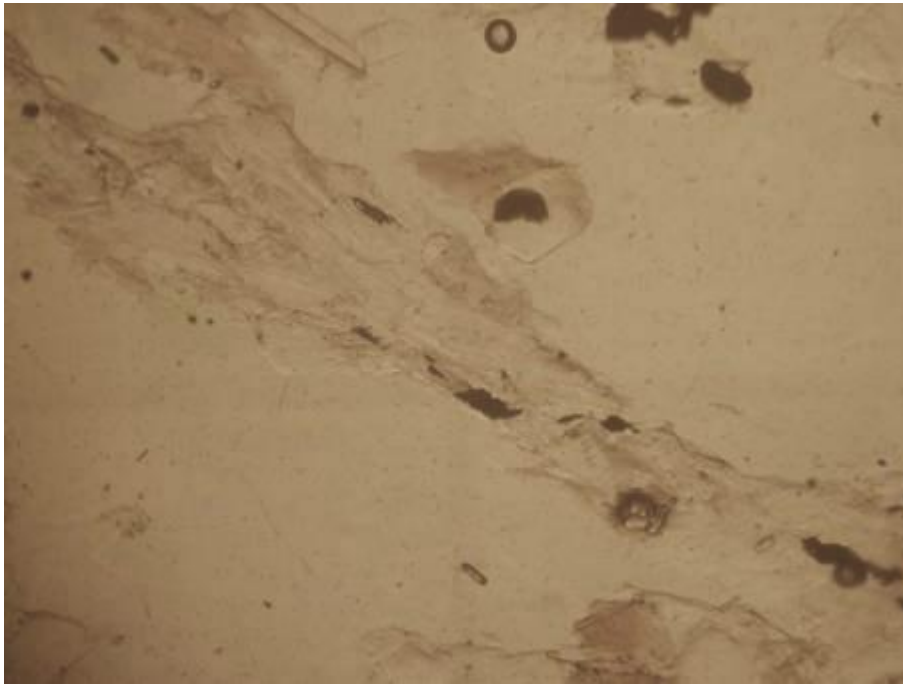
← djelomično opacitizirani
biotit

gotovo potpuno opacitizirani
biotit →

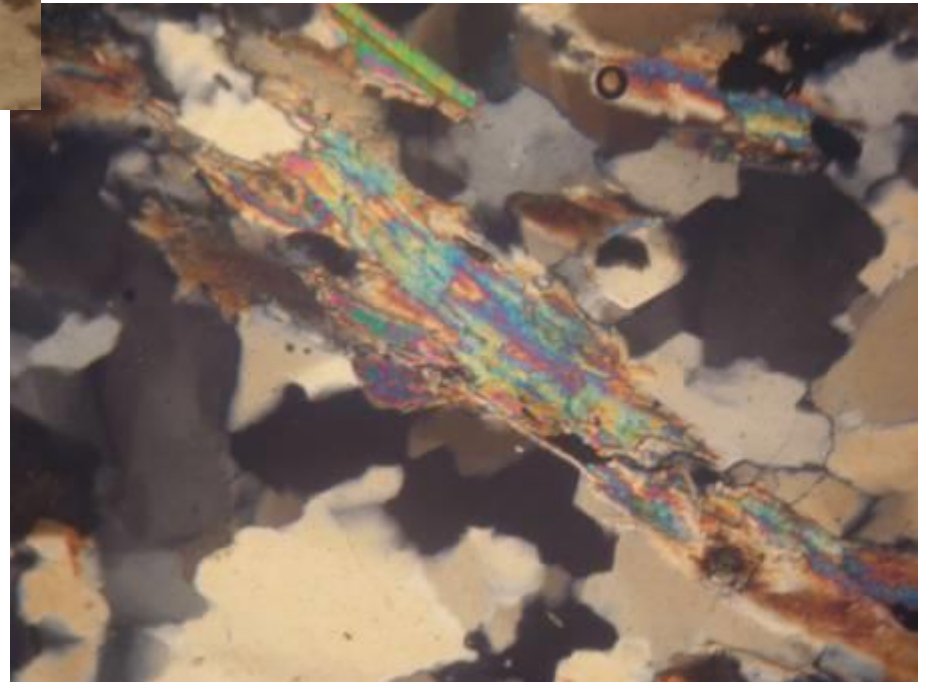

TINJCI U TINJČEVOM ŠKRILJAVCU

bez analizatora

s analizatorom

KLORITI

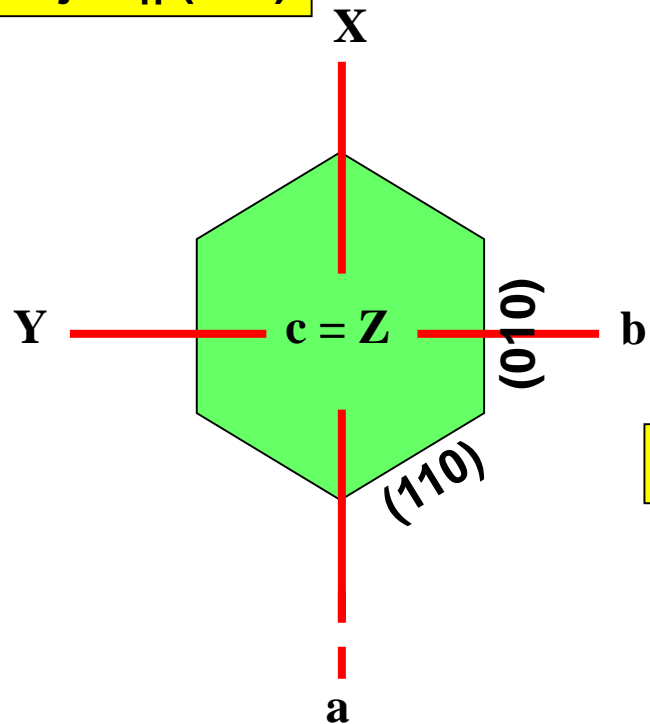

- 2/m (mogu biti trikl. i rompski)
- pločice klorita su pseudoheksagonskog habitusa
- savršena kalavost po (001)
- najčešće u listićavim i ljuskavim agregatima
- tamnozelenene boje

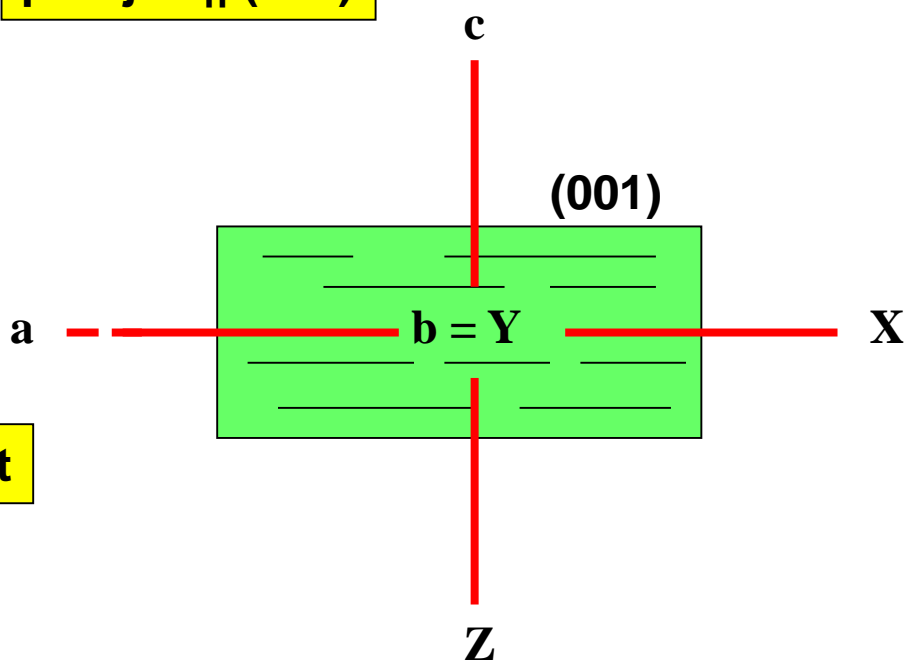
MIKROSKOPSKA SVOJSTVA

- zelene boje, obično jasan pleokroizam
  - slabo izraženog reljefa, indeksi loma obično nešto viši od indeksa loma kanadskog balzama (1, 575-1,6); indeks loma raste s porastom Fe
  - nizak dvolom: 0,001-0,011
- siva do žuta boja 1. reda
- (Mg-bogati klorit (peninit) pokazuje anomalnu lavendulasto-plavu boju)
- potamne paralelno ili gotovo paralelno prema kalavosti po (001) (iznimka je klinoklor koji potamni koso $X:(001) = 2-9^\circ$)

presjek || (001)

presjek || (010)

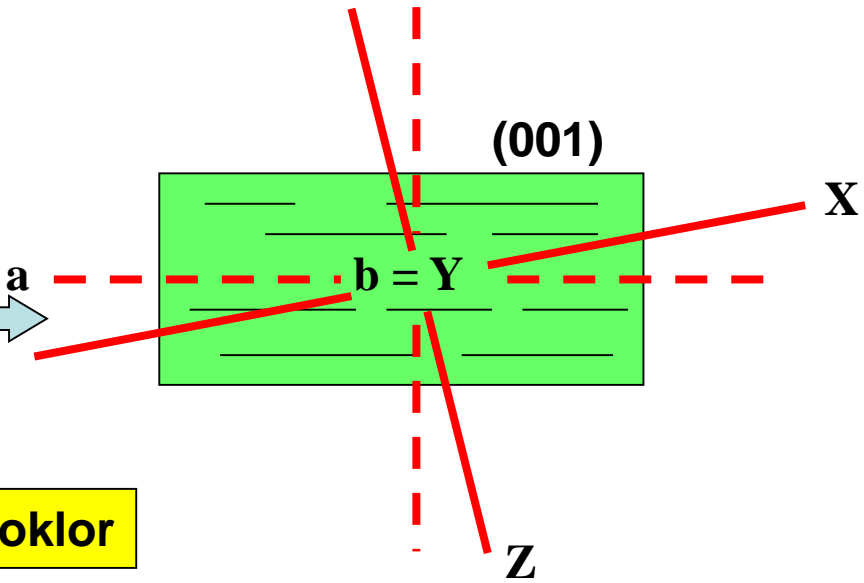

peninit

kut kosog potamnjenja
2-9°

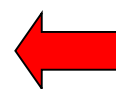
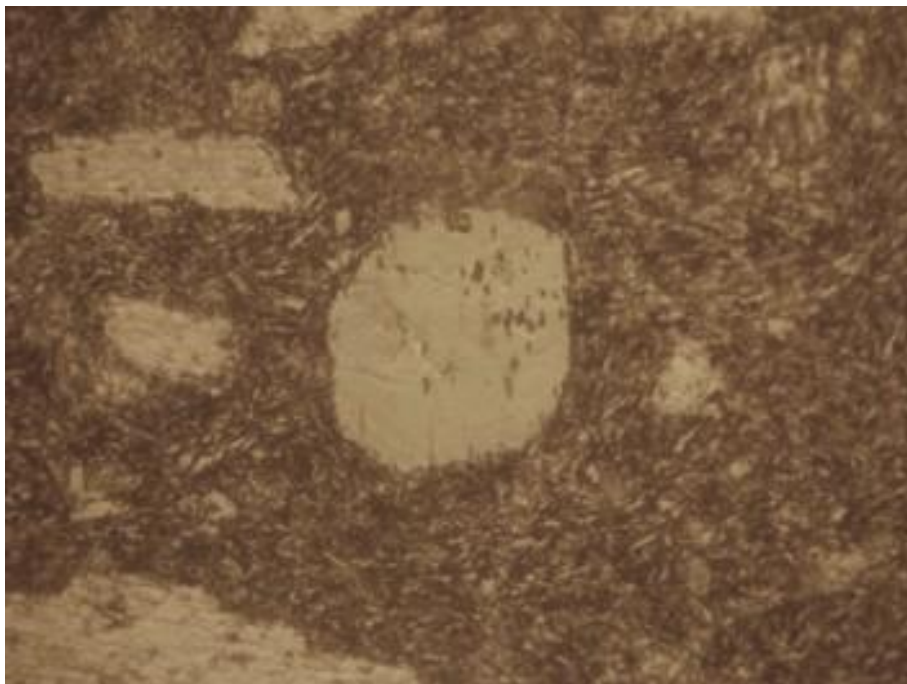

klinoklor

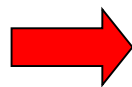

- ravnina optičkih osi || (010)
- uglavnom optički pozitivni
- kut optičkih osi obično malen ($2V=0-30^\circ$) i promjenljiv

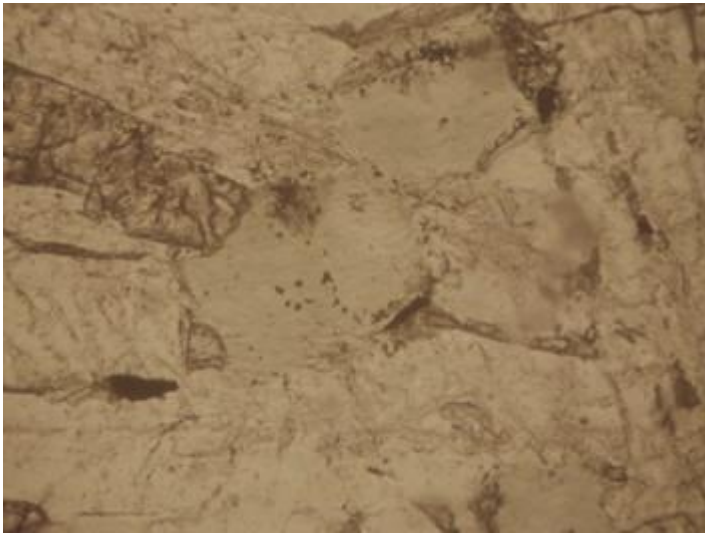
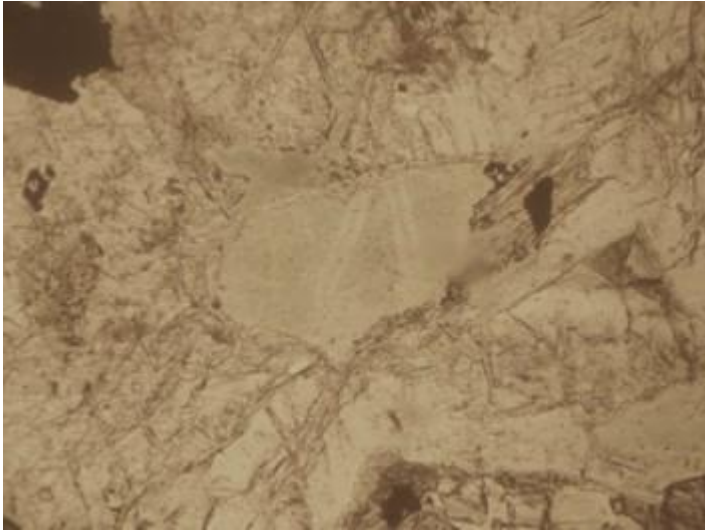

bez analizatora

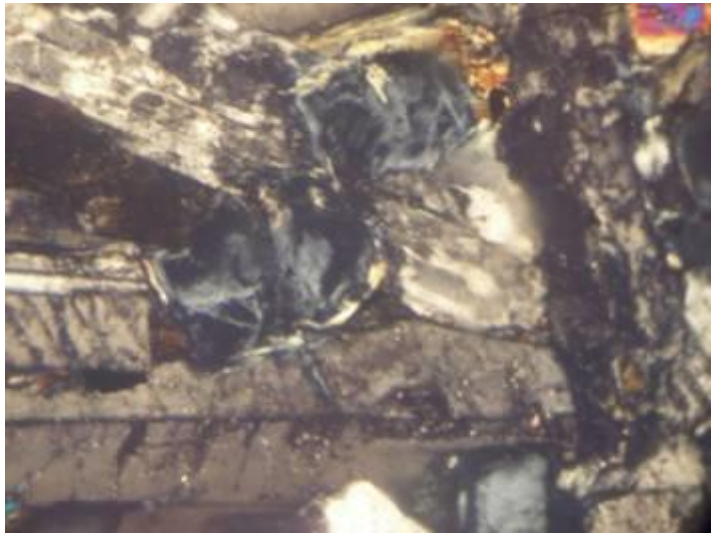
s analizatorom

bez analizatora

s analizatorom

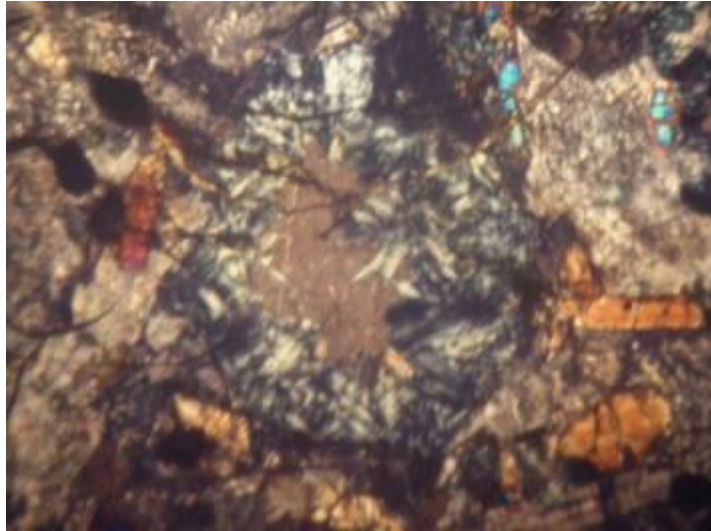
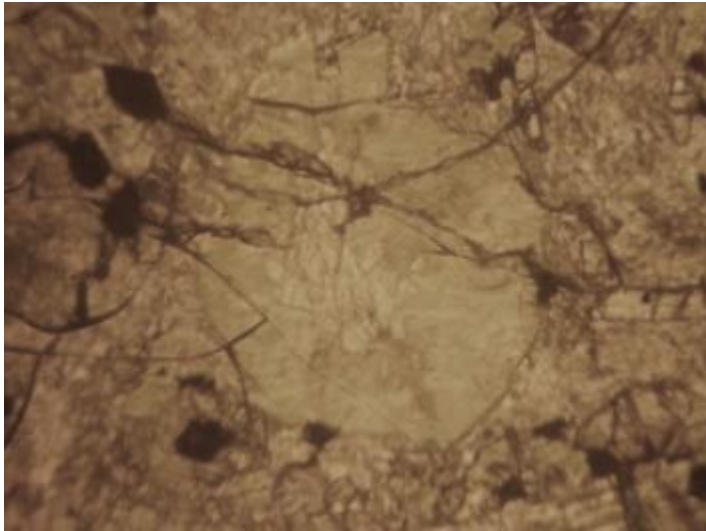
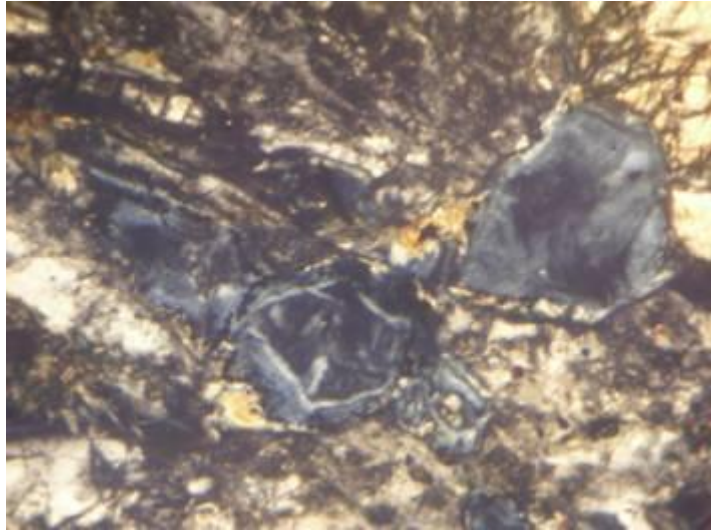

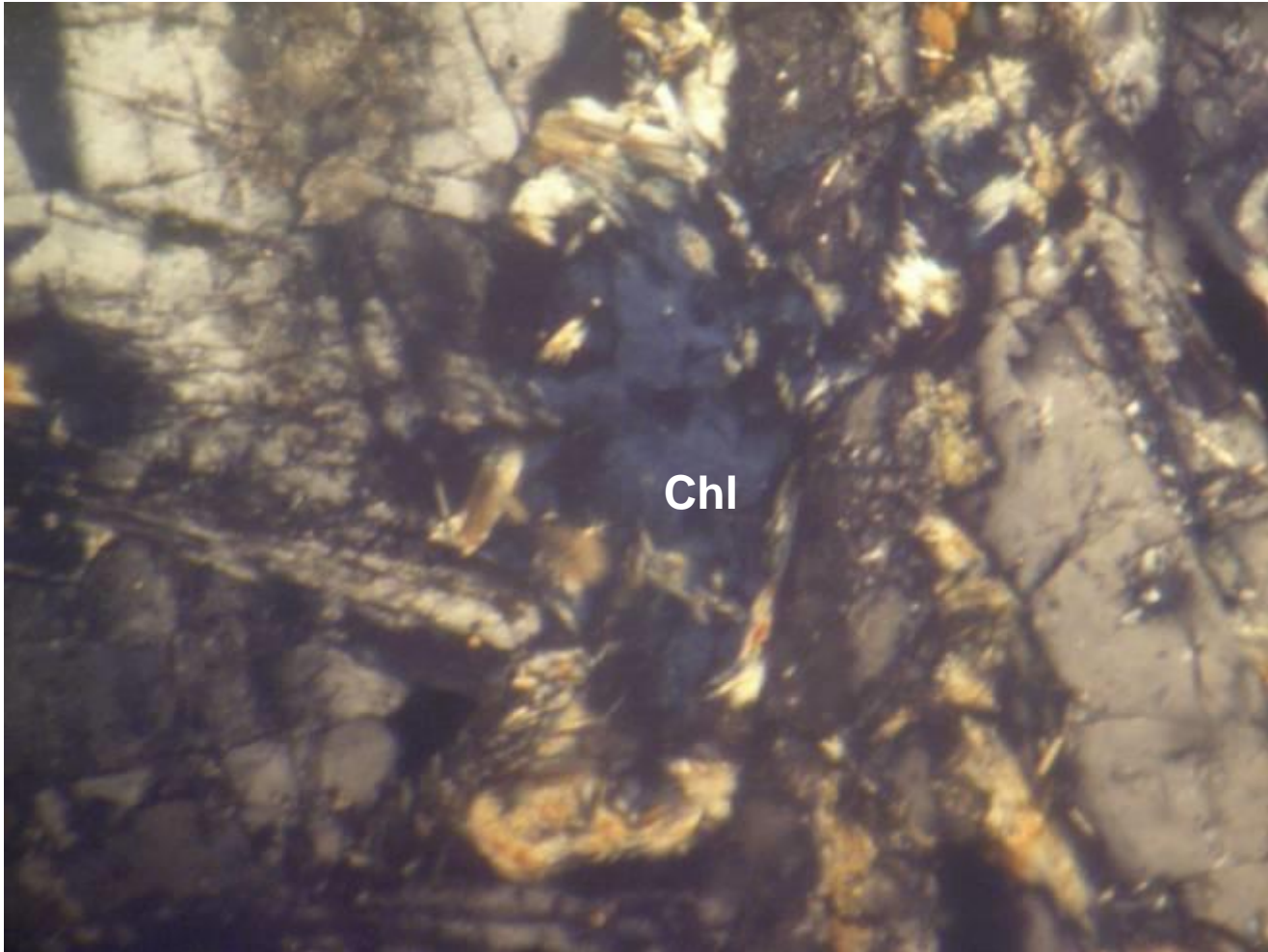

bez analizatora

s analizatorom

anomalna interferencijska boja

Pojavljivanje:

- uglavnom sekundarni minerali
- nastaju pri niskoj temperaturi djelovanjem hidrotermalnih otopina izmjenom feromagnezijskih minerala (olivin, amfibol, granat, piroksen, biotit)